

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Patria-konserni (Patria), sisältäen konserniyhtiöt Suomessa ja ulkomailla, toistaa aikaisemmin lausutun koskien työryhmämietinnössä todettua ehdotusta julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta ja toteaa, ettei julkisuuslain soveltamisalaa tulisi laajentaa Suomen valtion määräysvallassa olevaan puolustusalan yritykseen eikä muutoinkaan huoltovarmuskriittisiin yrityksiin. Ottaen huomioon, että Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut olennaisesti tarkoittaen viranomaisiin, huoltovarmuskriittisiin ja puolustusalan yrityksiin liittyviä konkreettisia uhkia, tulisi nykyisen julkisuuslain salassapitoperusteiden riittävyyttä arvioida yleisesti uudelleen.

Mikäli julkisuuslain soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan Patriaa ainoana suomalaisena puolustusalan yrityksenä, vaarantaisi se kansallisen turvallisuuden lisäksi Patrian kilpailukykyä, lisäksi eriarvoisuutta puolustusalan yritysten välillä ja konkreettisesti vaarantaisi Patrian toimintamahdollisuuksia kansainvälisillä puolustusalan markkinoilla, joissa Patria kilpailee suurten globaalien puolustusalan yritysten kanssa. Olemassa oleviin asiakas- ja kumppanisopimuksiin liittyen, Patrialla olevan tiedon julkaiseminen hallintotuomioistuimen päätöksen perusteella voisi johtaa myös merkittäviin taloudellisiin sanktioihin. Lisäksi julkisuuslain soveltamisalan laajennus tulisi koskemaan negatiivisesti Patrian asiakkaita ja kumppaneita Suomessa ja ulkomailla.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvailkaa ja perustelkaa muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Patria-konserniin kuuluvat yritykset Suomessa ja ulkomailla tuottavat tuotteita ja palveluja erittäin kilpailluilla kansainvälisillä puolustusalan markkinoilla. Patria myy pääosin sotilastuotteita ja niihin liittyviä palveluja, jolloin asiakkaana on aina valtio ja ko. maan turvallisuusviranomainen (puolustusvoimat tai vastaava). Liiketoiminnan luonteeseen liittyy aina normaalista, kaupallisin periaatteiden toimivasta yrityksestä poikkeavat turvallisuusvaatimukset. Näillä pyritään erityisesti suojaamaan kunkin maan kansallista turvallisuutta ja maanpuolustuksellisia näkökohtia. Luonnollisesti palveluita ja tuotteita valtioille myyville puolustusalan yrityksillä on konkreettinen tarve suojella omia liike- ja ammattisalaisuuksia, koska niiden päätyminen kilpailijalle tarkoittaisi ao.

puolustusalan yrityksen kilpailukyvyyn heikkenemistä ja pitkällä aikavälillä yrityksen toiminnan jatkuvuuden merkittävää vaarantumista. Pelkästään riski siitä, että hallintotuomioistuimen päätökseen perustuen puolustusalan yrityksen pitäisi luovuttaa kriittisiä tietoja ulkopuoliselle taholle, vaarantaisi yrityksen luotettavuutta kumppanina. Patrian asiakkaille ja kumppaneille tämä on konkreettinen riski, jota erityisesti Suomen ulkopuoliset tahot ovat jo aikaisemmin kysyneet Patrialta ja asia on varmistettu osapuolten välisissä sopimuksissa. Julkisuuslain perusteella viime kädessä hallintotuomioistuin päättäisi mitä asiakirjoja ja tietoja julkisuuslain perusteella luovutetaan yksittäiseen tietopyyntöön perustuen.

Koska julkisuuslakia ei ole aikaisemmin sovellettu Patrian kaltaiseen kansainvälisesti toimivaan puolustusalan yritykseen, ei julkisuuslain salassapitosäännöksissä, alemmissa säännöksissä ja määräyksissä tai tuomioistuinkäytännössä ole tarvinnut huomioida muun muassa seuraavia näkökohtia:

- 1) Suurin osa Patrian asiakirjoista ja tiedoista ovat kansallisin tai kansainvälisin perustein salassa pidettäviä tai niitä koskee muutoin tiedon käyttöä koskevat rajoitukset. Suomen julkisuuslain salassapitoperusteiden lisäksi kyse on tyypillisesti toisen valtion oman lainsäädännön asettamista salassapitovaatimuksista. Maakohtaisesti vaatimukset voivat olla laajoja ja yksityiskohtaisia. Perinteisen salassapidon lisäksi kyse voi olla ns. vientirajoitetusta tiedosta, kuten esimerkiksi Yhdysvaltojen ITAR- ja EAR-regulaatiosta, mikä koskee Yhdysvalloista hankittujen sotilastuotteiden komponenttien ja niiden valmistukseen liittyvää tietoa, minkä käyttöä ja kaikenlaista siirtämistä rajoitetaan huomattavasti tiukemmin kuin esimerkiksi Suomen julkisuuslain julkisuusperiaate edellyttää. Näiden vaatimusten rikkomiseen liittyy merkittäviä taloudellisia sanktioita, edellä todetun suomalaisen puolustusalan yrityksen luotettavuuteen liittyvän tosiasiallisen riskin lisäksi.
- 2) Poikkeavista vaatimuksista johtuen, yksittäiseen julkisuuslain mukaiseen tietopyyntöön vastaaminen ja siihen liittyvä muutoksenhaku olisi erittäin haasteellista, varsinkin jos lähtökohtana olisi tuomioistuinkäytännössä vahvistettu julkisuusperiaate. Patrian osalta haasteet eivät liittyisi yksinomaan kansainvälisiin lainvalintakysymyksiin, kun pyritään päättelemään minkä maan salassapitovaatimukset tulevat sovellettavaksi ja miltä osin noudatetaan suomalaista julkisuusperiaatetta.
- 3) On hyvä huomata, että Patrian omissa asiakirjoissa oleva tieto on erittäin vahvasti kasautunutta yksinomaan sen johdosta, että Patria on toiminut pitkään Suomen Puolustusvoimien strategisena kumppanina. Yksinkertaisimmassa tapauksessa Patrian omassa asiakirjassa on vain Suomen turvallisuusviranomaisen turvallisuusluokiteltua tietoa. Haasteellisemmassa tapauksessa asiakirjassa voi olla Suomen turvallisuusluokittelun tiedon lisäksi toisen maan viranomaisen salassa pidettävää tietoa, toisen valtion lainsäädännön pakottavia vaatimuksia ja vientirajoitettua tietoa. Esimerkiksi julkisuuslain 24 §:n 1 mom. 20 kohta (liike- ja ammattisalaisuudet) ei nykyisin laajuudeltaan vastaa näihin tarpeisiin.
- 4) Julkisuuslaki ei mahdollista, että yksityinen yritys voisi turvallisuusluokitella omia asiakirjojaan, vaikka tosiasiallisesti Patrian omat asiakirjat sisältävät turvallisuusviranomaisen turvallisuusluokiteltua tietoa. Tällaisessa tilanteessa yksityisellä yrityksellä pitäisi olla mahdollisuus myös turvallisuusluokitella omia asiakirjojaan.

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko

soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

-

Haikarainen Ara
Patria Oyj